

Llevant

Quinzenari portaveu de l'Associació "Minerva," Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa Cormaca

Redacció i Administració Quatre Cantons, 3 ARTÁ	Deis treballs publicats ne son responsables els autors NO'S TORNEN ELS ORIGINALS	PREUS Espanya Trimestre . . . 0'50 Ptas. Any . . . . . 2'00 » Estranger . . . . . Doble.	Se paga a la bastreta
Any I	Artá (Mallorca) 16 de Agosto de 1917	Núm. 17	

Enhorabona

En el poc temps que fa que du la direcció administrativa dins el nostre Ajuntament D. Antoni Cano Garcia, repetides vegades hem tengut qu'aplaudir ses iniciatives encaminades cap en el progrés d'Artá. Sa actuació ha merescut fins ara generals elogis i va en camí de conseguir el prestigi d'un batle verament popular.

Mes ara, una nova baula hem d'afegir a la cadena d'elogis, i aquesta es en motiu de la publicació de una fulla dirigida *An es poble d'Artá* que mereix el nostre aplaudiment per diferents motius: 1.º Pel seu fons, aont se veu que, ben orientat, no vol gastar els doblers en futeses, sino en obres de ver profit, mirant cap a la resolució deis dos problemes principals avui plantejats dins Artá sa resolució deis quals es precisa e inaplassable, com son: la construcció d'Escoles, i evitar l'escassetat d'aigo que durant cada estiu sol tenir perturbat al nostre poble. 2.º Per voler administrar de cara al poble, a vista de tothom, dant publicitat an els seus projectes a fi de que'l poble les coneiga i fins demanant-li la seva opinió, per obrar conforme a ella. Aixó, es un escaló qu hem pujat en l'escala del progrés, ja qu'al poble no se li tenia acostumat i ja en sentia necessitat. Y 3.º per haver publicada aqueixa fulla en mallorquí, en la nostra esumada llengua, en la única llengua en que el poble se pot compenetrar amb els seus directors, ja que amb ella i just amb ella se poden entendre perfectament.

Sia, idó, de part nostra i p'els conceptes indicats, la més coral enhorabona. Seguesqui p'el camí emprés i no li faltará mai el costat del poble que sempre necessita el qui deu regir sos destins.

I ara, perque de sos projectes s'enterin els artanens que viven fora del poble, copiam integralment aqueixa fulla aludida segurs de que tots estiran contents de conèixer aqueix simpàtic document:

An es poble de d'Artá

Sa direcció de part, tenguent en comte ses grans ventatges que resulten de viure dins un règimen de publicitat mos aconsey a (oferint-se a pagar els gastos) que sempre que mos vejem precisats a resoldre assumptos de verdadera importancia, los publiquem, los divulguem, los esposem a sa consideració i exámen de sa gran masa popular, perque ella amb so seu gran sentit práctic, mos don una orientació sana i segura: lo que si mos suplica es que no entaulem polémiques, ni que fassem cas de diferents formes de campanyes calumnioses que molts ja sospiten amb quina paga se remuneren i totom sab an aquin fi s'encaminen.

Es convenient i fins necessari que s'Ajuntament i es poble estiguem intimament compenetrats i aquesta unió al mateix temps que seria una penyora de pau i de benestar, seria també una font d'ahont brollarian obres beneficioses, i que necessiten l'esfors de tots per poderles realitzar, seria molt convenient que hi hagués a dins es poble, més poques paraules i més moltes i bones obres.

Vat-net-aquí unes quantes que'n tenim amb projecte i que convendria que tots examinasem bé.

Construcció d'Escoles

Sa construcció d'edificis per escoles entenem que's sa primera i mes principal de ses nostres obligacions; l'escola al mateix temps que's font de cultura es també un centre d'educació civica i religiosa; l'escola al mateix temps que fa homos aptes pe ls treballs de la vida dins tots els rams, fa també homos educats, caritatius i respectuosos amb sos seus germans, tot lo qual es incompatible amb aquest insoportable amor propi que per aquí reina. Quant un poble ha arribat a cert grau de cultura o milló dit d'educació es difícil que pugate-

rar despotismes politics, encara que les veja aplicats an es seus contraris; però tornan an es no're assumpto.

S'escola que projectam construi hauria de ser grandada, y se l'legislació escolá prescriu que ses escoles se construesquen fora de ses poblacions encara que resultin un poc lluny; se necessita per aixó un lloc de bona orientació un poc elevat i sa, que siga de un a des cortons de grandaria; es propietaris que tengan llocs d'aquestes condicions, farán favor si mos avisen.

Ajuda pecuniari pe se construcció de cisternes

Encare que fos posible aumentá es capital d'aigo de sa font de la Vila, es cert i seri que aquesta operació mos duria uns gastos tan grossos, que es més que probable que no el podriem veurer realizat en molt de temps, i com sovint se presenten anys de molta d'escasas d'aigua per resoldre aquest conflicte, mos há ocorregut es projecte d'estimulá se construcció de cisternes dins ses cases particulars, perque sa cisterna al mateix temps que dona comoditat i contribuïx a sa higiene de sa familia, ben finta també a tothom des poble perque cuan ve a sa canina a cercá aigua no trobi tants de compenidós.

Estimulant dones se construcció de cisternes particulars se podria arribar a ferre tantes qu'es conflicte de s'escasas d'aigua que molts anys sentim al aixó de l'estiu quedás definitivament resolt. Que se l'ixin idó es petits propietaris amb aquest modest auxili que los concedeix l'Ajuntament.

Ses condicions en que l'Ajuntament ajudará a la construcció de cisternes no estan encara acordades definitivament pero se fa públic es projecte perque sa fassin les observacions que se creguen oportunes.

Per de pronte i sense perjudici de darli més extensió altres anys) será condició indispensable qu'es qui deman l'ausili no posecsa altres cases ni fincas mes que aquesta en que projecta sa cisterna i que es valor de se casa no excedesca de 2.000 pesetas essent sempre preferides les de menor valor. L'ausili será de una peseta per metro cúbic que se pagarà quant se cisterna estiga acabada.

Ses condicions definitives s'acordarán en la sessió de 12 d'Agost i ses sollicituts se presentarán durant es restants dies del mateix mes i ses cisternes haurán de quedar acabades el dia 15 del próxim Desembre. Se cantitat que per aquest concepte se consignará en el presupost extraordinari del present any es de 1.000 ptas.

Prestació personal

La administració d'aquest impuesto s'ha cregut que donava alguna cosa que dir dins es poble; per evitar aixó i sobre tot per evitar abusos, si n'hi ha tenim acordat que els peons caminers encarregats de sa prestació, duguen un llibre foliat ahont diàriament baix de la seua firma i sense deixar cap retxa en blanc, anotarán el noms dels qui presten es jornal; d'aquesta manera creim que qualsevol vehi passant per un tai de prestació personal podrà (sense dir res a ningú) contá als homos qui treballen, i com es dinmenge següent es llibres de prestació estarán exposats an el públic podrà anar a comprovar si es exacte l'anotació d'aquell dia.

Creim qu'amb aquesta forma se fiscalització resulta més facil i prometem se nostra reserva i el mateix temps es nostro agraument a nes qui tenguen es valor civic de denunciarnos abusos.

Sustitució de l'impost de consum

Durant es mes de Abril o Maig de l'any passat una comisió composta de s'Alcalde D. Guillem Tous, es Concejal don Andreu Femenias i es Secretari don Rafael Sard, visitaren alguns pobles per estudiá es modo com en ells se havia fet se sustitució des consum desitjant que ja retgis Artá durant aquest any de 1917.

Actualment s'está treballant de veres i si es necessari s'aumentará per un o dos mesos es personal a fi de que sense presses de darrer'hora pugate regir durant l'any 1918.

Com son conegudes ses basses en que se funda aquest reparto anomenat d'utilitats, y ademés com se troben expresament consignades a sa lley municipal, articles 136 y 138, creim no heí ha necessitat de parlar mes d'aquest asunto, si bé esperam que tots mos ajudarán, a fi de que resulti un obra la més exenta possible de defectes o equivocacions.

Situació económica de l'Ajuntament

Cuan s'encarregá, el qui suscriu, d'aquesta alcaldia hi havia en caixa se cantitat de 4.808'62 ptas. i un recibo a cobrar del Recaudador que sumava 4.215'00 ptas. cantitat que no se podia fer efectiva fins mes endavant; ses obligacions que jo devia satisfacer representades pels sous d'empleats, Hospital i altres comptes pendents, sumaven se cantitat de 5.341'24 ptas. Es necessari advertir que aquelles 4.808'62 ptas. existien ja en caixa cuan se fé es balans de l'any 1916, pués procedien d'acaldies anteriors a n'es meu antecessor. Per destrui ses falses imputacions que m'han fet de que posseint fondos no satisfés ses obligacions que deixá pendents es meu antecessor i que ja vos he anotades, he de fer constá en justificació meua que jo legalment no podia dispondre d'aquella cantitat perque s'article 142 de sa Lley Municipal m'obligava abans a fer un presupost extraordinari. En aquest moment tenc se satisfacció de dirvos, que he satisfetes la ses obligacions pendents pero de lo recaudat dins aquest mes, quedant així mes regularitzada la nostra situació económica, i ademés qu'he fet ingressar en Caixa de recaudacions atrasades durant es pocs dies que he retgit aquesta alcaldia la cantitat de 850 ptas.

Resulta per tant qu'en 24 de Juny del corrent any fetxa en que me vaig encarregar d'aquesta alcaldia hi havia en Caixa en metálic se cantitat de 4.808 ptas. i amb obligacions a pagar 5.321 ptas. Cuaesvol que pos en dupta o qu'es vulga assegurar d'aquesta veritat, jo posaré a la seva disposició els comprobants i així, amb coneixement de cu-a podrà fer els seus comentaris.

Vist s'estat de sa nostra hisenda municipal, no me queda mes remey que suplicá a nes que deuen qualque cantitat per cuaisevol concepte fassin el favor de passarse el corrent, perque sense millorar sa nostra situació económica l'Ajuntament podrà fer molt poca cosa.

Policia rural

En molts de pobles de Mallorca, alguns dels quals son veinats nostros, sabem qu'heí ha celadós o guardes rurals, nombrats y pagats per una partida de propietaris (mols d'ells petits) i que estan unicament dedicats a guardá les fincas dels qui les paquen. Entenem que seria convenient ensensiar en aquest poble tals guardes rurals o jurats pero sols mos limitam a exposá l'idea amb l'esperansa de que fructificará.

Qui obra es mal, odia la llum; diu un adagi antich, noltros esposam es nostros projectes a n'es públic, a sa llum del dia, a sa vista de tothom perque vejen que estam dispots a obrar el bé, el bé d'Artá que per noltros es antes que sa política, i que p'el bé d'Artá estam dispots a treballar en tota la fé i en tot l'entusiasme del nostro cor, i Deu vulga que tambe sia en bon acert.

ANTONI CANO

31 Jul. 1917.

Sobre subvencions a les cisternes

Es realment trist i censurable lo que passa dins el nostre poble; trescant tots els de Mallorca sien de lluny sien d'arrop, observau lo que passa dins els nostres veïnats, S. Llorens des Cardessar, Són Servera i Capdepera, que juntament amb Artá integren la Comarca Llevantina, i vereu, que apenes qualsevol dels seus habitants, per pobre que sia, li passa pel cap fer una casa, lo primer que concep i lo primer que realitza es la cisterna i per això se dona el cas trist de que, axí com dins Artá son contades les cases que tenen cisterna, dins els altres pobles son rares les cases que no en tenen, i d'aquí vé que aquets pobles, encare que sien pobres en fonts naturals les pot venir un estiu bastant aixut i no sufrenen gaire, mentres que Artá, poble riquíssim tal vegada el més ric de Mallorca per sa seva abundosa *Font de la Vita*, que reparteix les seves aigües amb valiosa canyeria de ferro per plasses i carrers des poble, que ofereix an els seus habitants a totes les hores del dia i de la nit per medi de cantines i grifons, el més indispensable i preciós de tots els líquids, apenes se presenta un estiu rigorós i encara que no sigui rigorós, basta que sa canyeria per qualsevol accident estigui 4 o 5 dies espanyada sensa dexar arribar s'aigua an el poble, per sentir els gemecs i les queixes mes amargues contra les autoritats, acusant-les de que dexen morir el poble de set.

Vertaderament totom está mort de set el dia que passen 5 o 6 dies sense que arribi s'aigua per la canyeria; perque dins el nostre poble, apesar de sebrerse que a l'estiu falta s'aigua, oopens nigú, tant rics com pobres s'ha cuidat de fer cisternes.

Artanencs! es precis que entonem un bon *mea culpa*; els pobles veïnats mos donen s'exemple. Noltros quant mos falta algo donam tota sa culpa a s'autoritat, sensa pensar que nigú mes que noltros, la té, perque si mos haguessim cuidats de fer una cisterna estariem sempre ben servits d'aigua i hauriem gonyat en comoditat, netedat i amb higiene familiar.

Per axò mos ha parscut molt loable el projecta del nostre il·lustrat batle D. Antoni Cano de premiar les cisternes, a fi d'estimular dins la classe obrera la seva construcció. Tant de bò que els pobres se convencin no tant sols de sa conveniencia i comoditat que dona sa cisterna, sino també de sa seva absoluta necessitat dins cada casa, que treuria an el seu propietari del perill i molesties de s'escassetat. Vulgui Deu que sien tan molts aquest any i tots els altres, els qui sollicitin la subvenció, que el pressupost sigui insuficient per contentar els demanants.

En quant a les condicions, trobam que s'hauria d'axamplar el tipo de riquesa a fi de donar entrada an els pobres encare que tenguin un poc de terra, riquesa que se podria definir, ficant un limit en contribució territorial i urbana, i enlloc de subvencionar a un tant per metre cúbic de cabuda, mos pareix seria millor fixar sa cabuda minima que haurá de tenir la cisterna per esser subvencionada, essent per lo menos de 36 metres cúbics i després per fixar la subvenció, estudiar el cost dels jornals de mestre i material (mitjans ciment, etc.) sense el transport a fi de que els pobres, si fos possible, puguin fer la cisterna en so propi esforç, sensa treurer-se cap dobbé de bossa.

Axò es lo que mos ha ocorregut, i el desitx de que el projecte vagi envant mos ho ha fet posar a la consideració dels interessats.—J. F.

Coses nostres

Sa festa de Sant Salvador

¡Quins artanencs no senten batre es cor amb mes forsa, quant s'acosta la diada de Sant Salvador? Especialment es qui vivén dins Mallorca i els es posible passar an es poble, daleixen durant tot es Juriol per arribar an el dia tant senyalat, qu'esperen de cada moment amb mes frissansa. Arriba, per fi, es dia abans des dissapte i *ses diligencies* i avui automòvils van ja a caramulls de senyores, senyós, criats i criades, amics o coneguts de colca artanenc que se presenten com hostes i son s'alegría des nostros hospitalaris compatricis.

A s'arribada d'es tren a Manacor n'hi ha de corregudes, i estirades de mocadós i volants per trobar lloc dins sa diligencia! En elles si ensisten, així com poren, tant si hei caben com no, drets, allargats, un damunt s'altra, damunt es terradet i casi fins tocant ses anques des cavall. Si això es dos dies abans figurauvos lo que *sirá* es mateix dissapte. Enguany ets autos i ses diligencies tengueren que fer un parei de viatges. ¡l'arribada a Artá! Aquí n'hi ha de crits i aluleia entre la gentada qui espera i sa qu'arriba; aferrades pes coll, estretes de mans i totes les tipiques formes d'escomesa que emplea la gent pagesa desde sa doble besada de ses ja

mitx mossones, a sa sempenta grosera des missatges i foravilers.

Durant tota sa setmana abans de sa festa, una partida d'homos van ficant palos per s'escalonada de *Sant Salvador* i plassetta des Mirador de la Parroquia, que després vesteixen de verda murta i arbosser. Entre palo i palo hei posen un creuer de rest de murta i d'aquí queix formen un galant ornament a ses fatxades dels temples, coronant totes ses puntes amb vistoses banderetes. Es poble pren etveja de tanta verdor i adorna els carrés, plasses i fatxades amb murta, arbosser, pins i flocadura de paperins quedant convertit en un jardí garrut de ver, qu' es vespre pren diverses tonalitats amb ses peres elèctriques, fanalets a la veneciana, bolles a l'artanenc, llanternes, salomons i tota casta de formes d'il·luminació.

Això tot sol, ja fa mes de mitja festa i convida a venir hi. Sempre així s'ha fet però enguany, desgraciadament, s'ha volguda suprimir aquesta costum, pintant de coloret es palos de s'escalonada i no posant gens de verdor.

Per això es poble, que es amic de lo tipic i li sap greu que li trasmudin lo que sempre ha vist, ha rebut en fredor aqueixa innovació i per mes que l'han convidat ses autoritats a adornar fatxades i carrés, no ha respost; no ha posat ni una bandera, ni un paperi, ni un brot de murta, ni una llanterna. Pareixia un poble endolat que no estava per festa.

Es dissapte as dematí davés les nou, n'hi ha de truiet! Totes ses dones están ocupades en adesar, granar ses carreres i regaries, no olvidant ses *coques bambes* que couen an es forn i passen pes carrés amb una oloreta, que fan manger. Mentres tant tresquen la vila es clero parroquial, Ajuntament i obreria fent sa capta, precedits per sa música i ses xeremies qu' omplen es carrés d'aire de festa.

Cada captador du un feix d'escapolaris de la Mare de Deu, regalant-ne a cada casa aont donin per valor de mes d'un velló, o una estampa an es qui manco.

Per si donen blat cada un mena dos arlots qu'amb una corretja p'es coll aisen a una sanaia. Quant la tenen plena la duen a buidar an es traginers qu'esperen amb un sac pes caps-de-cantons i al tenir ple los tragi nen a esquena de bística a la Sala o a cas Rector. Se dona, segons sa cuíta, mes o manco. En temps primer diven que solien arreplegar de coranta a xixanta corderes.

Enguany essent non any han fetes vint i dues corderes de blat i cinquanta duros amb dobbés. ¡Se pert sa devoció de dia en dia!

A mitjan cap-vespre tot hom deixa sa feina i a rentar-se i mudar se falta gent que ses vellanes ja componen ses tauletes an es Trespolet. S'horabaixa repiquen totes ses campanes de la Parroquia i Sant Salvador convidant a les solemnes Completes que a la primera s'hi canten amb assistencia de s'Ajuntament. La gent comensa a sortir per vila, una gernació no sospitada bull per davés sa Plassa i es Trespolet espicialment de bergantells que recorren ses taules cridats per ser torroneres que tant prest les brinden unes vellanes com ja les tenen trencades i les no donen a tast. Ells van d'una a un altra fins que allá avont les semblen millos compren s'aumut o es dos aumuts d'avellanes que dins uu mocador blanc duen a ca s'*atlot* regalant-ne a tots es de casa i, a ella sa part mes grossa. Enguany, la gent anava polent i s'en ha fet un gran consum, i ses torroneres es seu agost.

A les nou i mitja altre repic de campanes anuncia que sa revetla va a comensar. La gent se divideix; mentres uns volen anar a veurer-la d'arrop pujant an el Santuari, essent continua sa desfilada de gent qui puja i baixa per s'ampla escala, molts volen veurerla de damunt es terrats o des *Pla des Cos*. Sa música romp amb un Pasdoble i ses xeremies clásiques toquen mateixes i copeos damunt Sant Miquel. Entre tocada i tocada s'amollen unes quantes fletxes, mortés i rocelles, sentint-se un conjunt de ¡oh! ¡oh! de tots es terrats, aplaudiments des qui son dalt sa plassetta des Santuari, i els crits de ¡fresca i bona! ¡vellanes! ¡Cacavet torradet! des torroners i geladors que se passetjen escala amunt i avall fins alta hora de sa nit.

Vist d'enfora fa un efecte fantástic aquell puig redó com un formiguer amb tota s'escala il·luminada a cada deu pases amb arcades de peres elèctriques de colors combinats i sa fatxada de Sant Salvador que també té ses principals llines de sa configuració il·luminades de peres iguals. I damunt sa plassetta que domina tota la vila es focs artificials que tant admiren a sa multitud pagesa e infantil.

Per desgracia, enguany sa revet-la quedà tota deslluída a causa d'haver encomenat es focs an Antoni Pau o *Correo* i fos que no n' sap mes, o fos qu' empleá males substancies, no n'hi hagué cap que s'encengués. Es públic, qui de lo que pren mes gust es d'aquesta hermosa revet-la queda enganat i per lo que hu sentim mes es per sa gentada esterna qu' enguany havia compareguda, com pocs anys se veu, atrets per sa fama de aqueix acte, que quedà tot deslluít.

Acabada sa revet-la son molts els qui s'en van a *dorma*, excepte es jovent que fins a sa matinada volta

entre sa lluminaria de ses tauletes des Trespolet i es torronés qui no se deixen de cridar: ¡Cacavet torradet! ¡Fresca i bona!

(Acabará)

Mort d'En Prat de la Riba

Cristianament, com havia viscut, i amb la serenor característica de bon patrici catalá, el dia 1 d'agost morí a Castellfonsol en la mateixa cambra i llit aont havia nascut, el President de la Mancomunitat Catalana l'Excm. Sr. D. Enric Prat de la Riba i Sarrá.

Contava solament l'edat de 46 anys, passats la major part d'ells en un treball constant a favor de la terra catalana per la qual batejava intensament el seu cor i a la qual dedicava tots els seus esforços per son engrandiment, per son floriment, per la seva llibertat.

Era fill de modestos pagesos i per sos estudis i perseverancia va arribar a ocupar el lloc mes eminent de Catalunya i es estat l'admiració de tota Espanya.

La seva actuació continua en tots els ordres de la vida catalana va ser formidable; ell fou l'ànima de tot el resorgiment catalanesc, ell el promotor de tot quant indicava progrés, ell el seny que regia tota la tasca patriòtica dels demés polítics d'aquella regió, ell el cor del qual sortia tota idea renovadora, que com a sang vital, recorria tot el venatge de Catalunya per tornar-se carn de sa carn, pendre cos, i contribuir a la creixensa i puixansa de sa vida en tots els ordres.

Les obres d'en Prat de la Riba son moltes, en opúsculs, conferencies, informes, articles, manifestos i molts altres documents sortits de sa ploma, però mes que sa cantidad son admirables en qualitat ja qu' en totes elles s'hi veu un seny acurat, una equanimidad compredora, una sinceritat a tota prova i un amor a la terra inquebantable. Com a cristallisació de totes aqueixes obres i de totes ses idealitats i com a compendi de totes les aspiracions de Catalunya ha deixat *La nacionalitat catalana* que ha esdevingut immortal.

Les seves idees, en vida tengueren molts d'inimics i foren per molts combatudes, però de dia en dia anava conquistant se adeptes i seguidors, molts s'anaven convencent i estan pròximes a triunfar arreu d'Espanya. Mes com altre Moisés la vista d'aqueix triomf li es estat vedada, però amb la seva mort tots sos inimics s'han rendit, i els amics en lloc de descoratjarse, sembla que estan prontes a doblar sos esforços p'el triomf de les idees sustentades tota la vida per tant bon patrici, que junt amb el seu exemple es el millor llegat qu'ha deixat a la patria.

La nacionalitat catalana está de dol i junt amb ella hei deven plorar les regions fioles, entre elles Mallorca, sobre la qual tenia posada s'atenció el Sr. Prat de la Riba i la seguía pas a pas en son desvetlament.

Noltros mos sumam al dol que senten en aquests moments les regions germanes i desitjam que al mateix temps que tots ploram amb so cor, serenament mirem amb seny clar l'exemple que mos ha donat, redoblem el nostro esforç que la santa causa, i l'itemem en ses virtuts heroiques i en son ferm amor a la patria.

Al cel sia

Embuis

Davés Madrid Don Antoni segueix estotjat. Tenim pó que no passi amb ell com en aquells vestits bons que un les estuvia per no espanyarlos i es dia que sa resol a llurlos les troba flurits i arnats ¡Fora vessa i a salvar la barca!

**

Tota la premsa se queixa de la censura, fins i tot no se poren donar conséis, ni senyalar camins per resoldre els numerosos problemes que e-hi ha plantetjats. Els super-homos manen i disposen, tenen ses corretjades llargues i... a qui no li agrada que no en menjí. De la queixa jo trob que no hi ha raó. Quexarse la veu del país, d'un mal que el mateix país en fe la culpa, es contradictori; sabem el mal, idó, amb esser s'hora posam-hi el remei, i llavonses no dupteu, el llevarem d'arrel i l'enterrarem.

**

Ja s'ha descubert lo de l'Assamblea; ja e-hu diem an el núm. passat i els fets mos han donada la raó. Va esser un éxit, perque el seny dominá apesar de les ganes dels centralistes de que e-hi hagués gresca. ¡Llástima que no e-hi anassen tots els qui senten desitjos de millora! Respetem el seu modo de pensar; però, noltros no creim amb el retraiment, com a medi per anar endevant.

Els nostros parlamentaris que son dels partits lligats, no fan manifestació de cap casta, son passius, i la passividat és senyal d'impotencia, de mort.

**

Sa típica revet-la de Sant Salvador va esser un desastre. Vertaderament no se poria esperar mes d'En Correo; el poble el va xiular i protestà amb crits i expressions que *no s'ensenyen a l'escola*, no faltà algú qui el volia axencar demunt un *coet* i enviarlo a Ses Cabrelles. ¡Pobre homo! No e-hi ha res pitjor que l'ignorancia; per ignorant, un any a sa revetla de St. Bartomeu a Capdepera, va explotar una cuba de carro, e-hi hagué ferits i casi el crivellaren; ara, per estuviari una pesseta va comprá material dolent i els focs no prengueren. ¡Pobre homo!

**

Ja tenim 500 pessetes per un *cotro de morts*. La cosa es maravillosa. ¡Quants ni haurá que per primera vegada anirán en cotxo! L'idea es bona, però el profit me sembla duptós.

**

Els forners han fetes moltes ensaimades, però no les han venudes totes a causa de que tots els dies de festa a posta de sol, les han surtit uns compatidors no matriculats, an el carrer de la Sombra; respetuosament demanam an el nostro Batle que procuri agafar un d'aquets contrabandistes, per escarniment dels demés.

**

Dia 30 se va axecar la censura i dia 8 ses tornada posar. Aquestes anades i vengudes son la lluita final entre el *seny* i les oligarquies; i el *seny* gonyarà, no mos hi cap dupte. El restabliment de la previa censura es un dels darrers estiraments del malalt, i quant ia mort lluita....

Filicumis.

Crónica

De Canostra

—El dia 30 del passat més, se desencadená una gran tempestat de llamps i trons amb aigo a voler que durá mes de dues hores. Ventura que no hi hagué desgracies, ni ocasioná grans perjudicis a l'Agricultura. (g. a. D.)

—Al endemá dia 31, estigué enmigulat tot es dia, i per fi se posá a ploure i plogué copiosament; va fer una bona saor impropia del temps en a que estam. Es qui batien trobaren que hi era de mes.

—El dia 1.er d'Agost persisteix encara el mal temps, com que estiguem an es Novembre; fins i tot s'ha refreusat. Torna a ploure.

—Dia 2—An es Convent dels PP. Franciscans s'hi celebra el Jubileo de la Porciúncula. L'iglesia se veu molt concorreguda de gent qui fa visites devotament. A la Parroquia també.

—Dia 6, festa de Sant Salvador a les dues des capvespre altra vegada fa un batut just quant la gent venia de veure corre; durá un parei d'hores. A Manacor fa una gran tempestat sense desgracies que llamentar.

—Dia 7—Mestre Juan Casellas (a) Garameu, fuster, arretglava an es trespolet es cadafalc damunt es qual e-hi havia de tocar sa música de vetlada; va caure malament i se mal feri a un costat i a sa boca. Quedá amb una dent rómputa i tot es barram remogut. Sentim sa desgracia.

—Es molt visitada a Son Servera la possessió de Cas-Hereu aont funciona molt be, donant grans resultats una máquina de batre moguda amb forsa eléctrica.

—S'assegura que dins breu temps se comensará s'obra de reforma des Camaril de la Verge de Sant Salvador. Diven qu'es projecte es molt hermós. Noltros no l'hem vist, pero pensam ocuparnos d'ell tot d'una que tindrém ocasió de veurerlo.

—S'automóvil que fa es trajecte de Manacor a Capdepera per Artá, es casi sempre incapás de transportar tots els passatgers que tenen demanat lloc, lo qual ha donat ja ocasió a reclamacions de part d'aquells qui pagant volen anar en comoditat. Seria necessari que s'estudiás una fórmula que permetés a l'amo Antoni seguir fent negoci, pero qu'al mateix temps no se sentissen molestats es passatgers.

—Aquets dies passats a una rotlada se discutía fortament sobre es fet de no haver convidada sa Banda de Mestre Pep Rodriguez per tocar a la festa de Sant Salvador qu'es pagada p'es poble, i a sa que totom te dret. ¿Deu esser ve, que se descuidaren d'invitar-lo?

—S'ha feta una combinació de Superiors de la Tercera Ordre de St. Francesc essent nombrats de Lluchmajor el P. Guillem Rigo, de Palma el P. Miquel Vidal, d'Inca el P. Pere Cerdà i d'Artá el P. Juan Garcia. Amb aquesta combinació se despedeix de noltros el fins superior d'aquí dit P. Esteve Amer que passa a la Residencia de Palma i en canvi ha vengut per residir aquí el P. Juan Rubí.

Sembla qu'es poble ha rebuda amb gran alegria

aquesta nova, no sols per les dots qu'adornen al jove superior d'aquí, que per son caràcter bondadós se capta amb facilitat la simpatia dels que tracta, sino perque queden de PP. en aquesta residencia tres dels qui vengueren com estudiants quant se fundá aquest Convent i aquí passaren ses joventuts, passant a l'Ordre en fama per ses festevidats qu'organisaren en aquells temps, suposats que musics distingits tots tres crearen una orquesta i Orfeo que deixaren recort perdurable.

—Durant aquesta quincena hem tengut el pler de saludar a les distingides persones que segueixen i qu'han vengudes junt amb ses familis respectives a passar la temporada d'estiu uns, i uns dies ets altres: D. Rafael Blanes Tolosa, D. Francesc Blanes, D. Pascual Ribot, Vda. de D. Antoni Blanes, D. Mateu i D. Rafel Amorós, D. Monserrat Sancho, D. Jordi Descatllar, D. Juan Nadal, D. Josep Sureda Llitas, D. Josep Sureda Massanet i D. Francesc Esteve Pvre. A tots les donam la benvinguda i les desitjam felis estada entre noltros.

—Entre les moltes cartes coratjoses que rebem de persones qui estimen el progrés del nostre poble mereix especial esment una de D. Jaume Abrina, resident en Cádiz molt ben escrita i que tenim intenció de publicar però l'excés d'original mos ho veda, perque suposat que aquest periódic no mes surt cada quinze dies, els asuntos d'actualidad el mos umplen tot. Consta però, per ell i per tots els demés qui mos escriben, el nostro agraiment per sos mots de coratge.

De Son Servera

Dia 31 del passat mes passá d'aquest mon al altre, després de rebre els Sants Sagraments D.ª Carme Tous Caldentey.

Gosava aquesta senyora de les simpaties de tota la població per son dols caracter i belles qualitats, lo qual se posá de manifest en son enterro i funerals. Aquests foren solemnisims i la gentada que hi acudí mai vista per expresar son sentiment a la familia de la difunta.

Rebiga sa distinguida familia, especialment son espos el farmacéutic D. Monserrat Llitas, el nostro mes sentit condol.

P'el material escolar

Llista de suscripció

Com prometerem en el número passat avui comensam a publicar els primers inscrits a la llista dels que volen ajudar a dotar de material modern a les nostres escoles nacionals.

L'Ajuntament ha tractat ja de la cantitat pue pensa posar'hi però com falta qu' en parli sa Comisió de presuposts, no volem fer-la a sebre fins al publicar la segona llista:

Vet-aquí els primers inscrits:

	Pesetes
Don Juan Sancho Llitas	10'00
» Llorens Garcies	25'00
» Rafel Q. Blanes	30'00
» Llorens Tous	30'00
» Arnau Casellas de Soller	5'00
» Francesc Esteve Pvre.	5'00
» Pere Morell de Oleza	200'00
» Rafel Blanes Tolosa	200'00
» Andreu Ferrer	15'00
» Miquel Morey	10'00

Suma i seguira. Ptes. 530'00

Coverbos

Un fusté que patía ferm de mal d'uis conversava amb so seu veinat, sabateró de mala mort i deia tot desconsolat.

—No sé qu'hauria de fer per curar-me aquest mal d'uis que patesc. Estic apurat qui no sé per ont pendre.

—Mira Juan,—li digué es sabateró—jo aquest hivern passat tenia un caixal malait que no'm deixava viure; i des que'l me vaig treure no m'ha tornat fer mal. Creu-me Juan, jo en lloc teu no voldria sufrir pus.

A un homo de be s'hi acostá un desconegut, i li va va dir:

—Feis-me el favor de deixar-me un duro.

—Germanet—li va respondre—jo no vos conec ni sé qui sou.

—Idó justament per aixó vos ho demán, perque de tots es favor qui j'am coneixen no n'hi ha cap que'm vulga fer es favor.

Registre

Naixements

Nins 7—Nines 3—Total 10.—Benveneguts.

Morts

Dia 28 Juliol.—Guíem Fornés Venys (a) Porret de 28 anys, casat, de Pulmonia.

Dia 2 Agost.—Magdalena Pastor Llaneras (a) Gato de 31 anys, casada de Febre gástriga.

Dia 9.—Mateu Pastor Tous (a) Petit de 90 anys casat, de vellesa.

Dia 10.—Margalida Tous Guiscafré (a) Telabarda, de 80 anys, viuda, de Senilitat.

Dia 12.—Bárbara Torres Nadal, (a) Galbis, de 36 anys, casada, de Tuberculosis.

Resum: 2 homes i 3 dones.—Total 5.

Al cel sien tots

Matrimonis

Dia 4.—Miquel Vives Negre amb Francin'Aina Casellas Pons.—Enhorabona.

Entreteniments

(Solucions als del número passat)

A les Preguntes: 1.ª Perque no tenen mocador per aixugar-la-se. 2.ª Perque ja saben de cor lo que han de cantar. 3.ª Primer la gelosia.

Semblances: 1.ª En que ni ha que fan ui. 2.ª En que te tinta. 3.ª En que te bandes.

Endevinaia: ses gaües de fer calsa.

Romb

F
LL A O
F A L C O
O C A
O

Fuga de vocals

Amb so meu guitarronet
vaig encativá sa dona
escolte'l ara qui sona
que va de vivarronet.

D'Avui

Preguntes: 1.ª Quin es el temps de l'any en que se tapen mes forats? 2.ª Ques lo mes clar del mon? 3.ª Que se necessiten perque ses banderes vagin a sa processó?

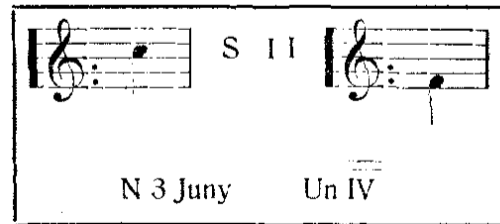
Semblances: ¿Amb que s'assembla Artá a l'América Central? 2.ª ¿En que s'assembla un geperut a s'Artilleria? 3.ª ¿Amb-e que s'assembla el rei a un butxi?

Endevinaies

Si som suc me beven
si som roba en duen
si som ball me ballen
si som dona em volen.

Teng comes sens tení peus
teng tela i no som talé
i en sostenen dues creus.

Jeroglific

Les solucions al n.º qui ve

Nota

Per excés de original deixam per s'altre número Artá—Impresions i Somris de D. Francesc Esteve, Pvre. ¡Visca Jesús! de Fr. Francesc Fornés, Sessions del Ajuntament, Bibliografia i altres treballs interessants entre ells una Necrologia de D. Gabriel Melis de Capdepera (Q. E. P. D.) que sentim haver de deixar p'el número vinent, pero no hi ha mes remei.

GRAN COLMADO ARTANENC d'en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN EN BONS I BARATS
Comestibles de tota casta, licors, dolces, galletes, etc., etc. : : : Grandiós surtit de Perfumeria
Aquesta casa es s'unica depositaria dins Artá del celebrat ANIS TUNEL
Fixau-vos be en sa Direcció: CARRE DE PALMA, 3-ARTA
S'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca
Despaig a Artá: Carré de Palma, n.º 3 Despaig a Palma: Estanc d'es Banc de s'Oli

GRANDES ALMACENES **SAN JOSE** DE Ignacio Figuerola

Sastreria, Carniseria, Merceria, Zapateria, Pañeria,
Llaneria, Pañoleria, Lenceria,
Generos de Punto, Sederia, Articulos para Viaje

OBJETOS PARA REGALO

Depósito de máquinas parlantes PATHEFONO

PRECIO FIJO

CENTRAL: Brendo, 7 9, 11, Borne 118 TELEFONO, 217

NO IMPORTA

mai més sortir d'Artá per vestir de saastre

EN LA

SASTRERIA

D'EN

JUAN FUSTER

se taïen i cusen tota casta de vestits d'home
a la moda i a gust de cada qual

Direcció: Botavant, 14 ARTA

NO COMPREU CAFE
que no passeu abans per sa botiga d'en
JAUME CABRER
que'l té bo i fresc.

Allá hei trobareu tota casta de
comestibles i a tot preu.

Arrós, verdures, patates, etc., etc.

Carré de Antoni Blanes Juon (antes Puput)

Mestre Arnau Casellas (a) Garameu
VEN A TOT PREU
Vins de taula i Vins blancs
DE SA DAVESA
Recta, 8 ARTA

FARMACIA
DE
LLORENS GARCIES
OBERTA A TOTES HORES
Vins i aixarops medicionals
Aixarops de cues del Dr. Morey
preparat amb erba cuquera d'Artá.
PLASSETA D'ES MARXANDO

GRAN BOTIGA
amb género de tota casta i a tot preu;
calaat fi i de moda
A CANA VIVES
Carré de Parroquia, 1

CAP BOTIGA
ven en millós condicions que sa d'en
JUAN VICENS (A) JAN
Tota casta d'artieleles, comestibles, galletes, etc.
Es representant de sa Perfumeria
L. CACCIO
Té depòsit de MAQUINES DE COSIR
PAPIAUCONS
com també tota casta d'instruments musicals,
guiteres, bandnrries, etc.
DIRECCIÓ: ALCARIOT, 3

EBANISTERIA MODERNA
DE
MIQUEL MOREY
Mobles fins de tots els estils p'el parament de casa
Especialitat en cordats de cadires a l'antiga
Pintats i decorats fins, de tots els gusts
Carré de la Parroquia, 7 ARTA

Llibres d'ocasió
S'en venen en aquesta
Administració
Quatre Cantons, 3

UN SENYOR
Vol vendre una His-
toria Universal d'en
Cesar Cantú; 43 toms
bellament enquadernats,
planches dorades, casi nous a bon preu.
Informarán en aquesta administració.

Rondaies de Menorca
per
Andreu Ferrer
Un volum en 4^{art}
2 PSESSETES
Demanaules a la llibreria de
FERRER Y SUREDA
ARTA
En aquesta Administració
podeu encarregar
tota casta de
IMPRESOS
Se serveixen amb prontitut

Llibreria, Papereria i Centre de Suscripcions
DE
FERRER Y SUREDA
aquí trobareu paper de tota casta a la menuda i en
gros, plecs, libretes, tintes, llapiceria, etc.
Llibres escolars i relligiosos
A PREU DE CATALEC
s'encomanden de tota casta en tota puntualitat
QUATRE CANTONS, 3

DISPONIBLE